

Tarih Diyarında, Kültür Vadisi

Cilia Martin tarafından kaleme alındı

Çeviri : Merve Aygün

Zeytinburnu ilçesinde, surların dibinde, son gezimiz esnasında ziyaret ettiğimiz etkileyici bir kent kompleksi bulunmakta. 2009 yılında, kentsel yenileme alanını olarak belirlenen bu sektör, “Kültür Vadisi” adı altında bir belediye programının konusu oldu.

Dar bir çevreyi ele alan bu program, çok sayıda Osmanlı yapısının varlığından destek görmektedir: Panorama 1453 Fetih Müzesi, Osmanlı Parkı, Büyük Osmanlı Mezarlığı, surlar, çeşitli *tekkeler*, vb.

Bu bölgede farklı kentsel ve kültürel olgular birbirlerine eklenmiş ve birbirleriyle etkileşim halindedir : kentsel gelişim (Beyaz İnşaat gayrimenkul şirketine kısmen teslim edilen bir kentsel proje de vardır), herşeyi Konstantinopolis’in fethinden itibaren (1453) başlatan yeni bir tarih yazımı, kültür politikasının yeniden şekillendirilmesi, kadınlara yeniden yaratılan bir geleneğin garantörü olarak merkezi bir sosyal rol veren *sosyal mühendislik*.

Panorama 1453 Fetih Müzesi’yle başlayalım. 2009 yılında açılan bu müze, müzeografi prensiplerini sergilememekte (örneğin koleksiyon ve konservasyon bulunmaması), ancak 1453 yılındaki İstanbul’un fethinin bir “Panorama”sını gözler önüne sermektedir. Bu “Panorama”, girişte bize hatırlatıldığı gibi, Kültür Bakanlığı’na değil, İstanbul Büyükşehir Belediyesi’ne bağlıdır. Ziyaretin en etkileyici olduğu an hiç şüphesiz kubbe altında geçirilen andır. Bulutlarda beliren Fatih Sultan Mehmet’in ilahi ışıkla aydınlanan bakışları altında ve Mehter marşı eşliğinde, çetin mücadeleyi izleyen ziyaretçi fethedilir. Öyle ki, Fetih Müzesi, sultanların ünlü sarayı Topkapı Sarayını bile, ondan daha fazla turist çekerek, tahtından indirmiştir.

Son yıllarda, Osmanlı tarih ve kültürüne ve özellikle de İstanbul’un fethine değinen herşey son derece kârlı hale geldi. O kadar ki, prodüktör Faruk Aksoy, orijinali 2003 yılında sonuçlanmayan bir dizinin birkaç bölümü olan, bir film projesini satın aldı. Film, Osmanlı “Ben-Hur”u olmayı hedefliyor. Bu arada, yönetmen, *Recep İvedik* filminin de yönetmeni...

“Panorama”nın yanında, düğünlere tahsis edilmiş İstanbul Belediyesi’ne ait büyük bir bina bulunmaktadır. Panorama’dan daha fazla yer kaplayan bu bina, gelin ve damatlar için çok popüler bir mekandır. Surların önünde evlenmek “Osmanlı modası”dır.

Müze çevresinde çeşitli yapıların inşasını öngören bir kent projesi geliştirilmiştir. Bunlardan bazılarını sayarsak; otel kompleksi, kolej ve liseler, alışveriş kompleksi, komşu tekkelerin restorasyonu, bir *Osmanlı Mahallesi Projesi*, vb.

Daha şimdiden, bu Osmanlı diyarının ortasında iki tahta ev azametle doğrulmaktadır. Yanında, hala ayakta kalmış (kimbilir daha kaç yıl?), Çingenelerin (Romanlar) oturduğu küçük evler var ki bunlar bir zamanlar surların etrafında bu halkın ne kadar kalabalık olduğunu hatırlatıyor.

Hemen yanında, kadınlar tarafından işletilen ve onlara yönelik bir kapalı çarşı bulunmaktadır. Her cuma günü, kadınlar kendi el işlerini satmak için buraya gelirler (*geleneksel el sanatları halk çarşısı*). Cumartesi günleri organik ürünlerin satışına ayrılmıştır (*organik halk çarşısı*).

Hemen arkasında, Merkez Efendi Tekkesi ve kadının rolü ile ilgili konuları da içeren pek çok konferansın verildiği bir kütüphane bulunur.

Öte yandan, 2010 yılında Fatih Sultan Mehmet Vakfı Üniversitesi burada yerini buldu. Bu üniversitenin kurucusu Vakıflar Genel Müdürlüğü'dür. Manastırı andıran bu üniversitenin, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mühendislik ve adı "Medeniyet İttifakı Enstitüsü" olan bölümleri vardır. Üniversitenin, az sayıda yabancı öğrenci de olmak üzere (Amerikalı, İngiliz, Sırp) 600 öğrencisi vardır. Türk Hava Yolları'nın sponsorluğunu yaptığı kütüphane, Mevlana'nın inzivaya çekildiği eski hücrelerde bulunmaktadır (*çilehane*). Ana avluda, cuma akşamları, Kültür Bakanlığı'na bağlı olan Tuğrul İnançer grubu tarafından sema gösterilerinin gerçekleştirildiği bir Mevlevi Tekkesi bulunmaktadır.

Bu anlamlı birliktelik içinde, belediye mercileri farklı bir alanda faaliyet göstermektedir : Türkçülük. Gerçekten de, kapalıçarşı ve Merkez Efendi Tekkesi arasında sıkışmış tahta bir ev vardır. Burası Türk Dünyası Belediyeler Birliğini (<http://www.tdbb.org.tr/tr/index.html>), ve son olarak da Fetih Müzesi'nin de görmemizi tavsiye ettiği Türk Evleri Müzesi'ni (<http://www.topkapiturkdunyasi.com/web/kirgizistan>) barındırmaktadır. Çocuk oyun alanından sonra Fetih Müzesi'ne 200 metre uzaklıkta bulunan bu tahta ev, Türk Dünyasında görmeye alışık olduğumuz geleneksel çadırlarıyla adeta Türkçülüğün doğuşunu sembolize etmektedir. Burada çeşitli Türki memleketlerin evlerinin sembolik bir örneklerini bulmaktayız; Kırgızistan, Özbekistan, Kazakistan, Kuzey Kıbrıs ve Başkurtlar Kültür Evi. Bu alanın ortasında, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı Kültür Anonim A.Ş. yer almaktadır.

Bu kent kompleksi çok net bir programın ifadesidir. Söz konusu olan, dindar ve fetihçi bir tarihin yeniden üretildiği ve kadınlara çok net olarak belirlenmiş, geleneğin emanetçisi görevini biçen bir programdır.

Bununla birlikte, eğlendirirken eğiten bu program Türkçülük öğelerinin bazılarını da barındırdığı için söylediklerimize göreceli olarak yaklaşmalı. Zaten birçok ideolijiye gönderme yapan bu şaşırtıcı alan söylendiği kadar da çok şey vaat etmiyor.